

דברי תורה

מאת כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

שנאמרו בסעודה שלישית פרשת ויחי תשע"ו לפ"ק

בעיר מאנסי

יוצא לאור ע"י מכון מעדני מלך וויען - גליון תתצ"ט

אך יש לומר עוד, דאיתא בגמרא (יומא נד:) אבן היתה שם מימות נביאים ראשונים, ושתייה היתה נקראת. תנא שממנה הושתת העולם. תנן כמאן דאמר מציון נברא העולם [ציון נבראת תחילה, וסביביה נדבקו רגבים עד סוף העולם מכל צד], דתניא רבי אליעזר אומר עולם מאמצעיתו נברא שנאמר (איוב לח-לח) בצקת עפר למוצק ורגבים ידבקו [מוצק אחד היה לו, ומשם נדבקו רגבים סביביו]. רבי יהושע אומר עולם מן הצדדין נברא [ארבע מוצקות היו לו, ונמתח והלך מכל צד, עד שנדבק באמצעיתו] וכו'. רבי יצחק (נפחא) אמר אבן ירה הקדוש ברוך הוא בים, ממנו נשתת העולם שנאמר (איוב לח-ו) על מה אדניה הטבעו או מי ירה אבן פנתה. וחכמים אומרים מציון נברא שנאמר (תהלים נא) מזמור לאסף א-ל אלקים ה', ואומר מציון מכלל יופי [בתריה כתיב], ממנו מכלל יפיו של עולם ע"כ.

ומבואר במהרש"א (שם) דמאן דאמר עולם מאמצעיתו נברא, מודה גם כן שמציון נברא, אלא שבא לפרש שאבן שתיה שבציון היא היא אמצעיתה של עולם ע"ש. ויתכן שגם רבי יצחק שאמר אבן ירה הקב"ה בים וממנו נשתת העולם, אינו חולק על מאמרם שמציון נברא העולם, שהרי בריאת המים קדמה לארץ, דכתיב (א-ב) ורוח אלקים מרחפת על פני המים (רש"י א-א). ובתוך הים שהיה מכוון נגד ציון, ירה הקב"ה אבן וממנו נשתת העולם.

ובעיון יעקב העיר, הא מה דהוה הוה, ומה נפקא מינה מאיזה מקום נברא העולם תחלה, עיין שם מה שכתב. ונראה דיש בזה נפקותא לדינא לענין הא דאין פוחתין בקריאת התורה מעשרה פסוקים, ודנו בגמרא (מגילה כא:) למי מהם קורין ארבעה פסוקים, אמר רבא ראשון שקרא ארבעה

מא-5 אביך ויעזרך, ואת שדי ויברכך, ברכות שמים מעל, ברכות תהום רובצת תחת, ברכות שדים ורחם (מט-כה). ויש להבין הלא פשוט הוא כי השמים הוא ממעל, והתהום הוא מתחת, ואם כן למה האריך ברכות שמים 'מעל', ברכות תהום 'רובצת תחת'. וגם תיבת 'רובצת' מיותר, דסגי באומרו ברכות תהום מתחת.

ונראה בהקדם לבאר מאמרם (סוכה מט.) שיתין (היינו חלל עמק מתחת המזבח, שנשכי היין והמים היו יורדין לתוכו) מששת ימי בראשית נבראו וכו'. תנא דבי רבי ישמעאל, בראשית (א-א), אל תקרי בראשית אלא ברא שית. תניא רבי יוסי אומר שיתין מחוללין ויורדין עד התהום וכו' ע"ש. ויש להבין לאיזה צורך נבראו שירדו עד התהום. וגם למה נרמז זה בפסוק הראשון דייקא, בראשית, ברא שית. וגם למה קראוהו בשם 'שיתין', ולא בשם 'יסוד' (כי שיתין הוא גם כן מלשון יסוד).

והנה בצפנת פענח (פ' בראשית) כתוב, דהנה בבריאת אדם הראשון נאמר, וייצר ה' אלקים את האדם עפר מן האדמה (ב-1), ובמדרש (ב"ר יד-ח) ממקום כפרתו נברא, היך מה דאת אמר (שמות כ-כא) מזבח אדמה תעשה לי, אמר הקב"ה הרי אני בורא אותו ממקום כפרתו, והלואי יעמוד ע"כ. והחלל שנוצר על ידי לקיחת האדמה, הוא הוא החלל שתחת המזבח הנקרא שיתין ע"כ. והיינו כי אמרו חז"ל (חגיגה יב.) אדם הראשון מן הארץ ועד לרקיע היה, שנאמר (דברים ד-לב) למן היום אשר ברא אלקים אדם על הארץ ולמקצה השמים וגו' [על הארץ היה ומגיע לשמים] ע"כ. ולכן נתהווה תחת המזבח חלל עד התהום. וכיון שבריאת אדם הראשון היה ביום השישי להבריאה, על כן קראו להחלל ההוא בשם שיתין, שנתהווה ביום השישי בעת בריאת אדם הראשון.

קול רנה וישועה באהלי צדיקים

ברגשי גיל ושמחה ומתוך שבה והודי' להשי"ת, הננו מגישים מעומקא דליבא, ברכת מזל טבא וגדיא יאה, קדם עטרת ראשנו

~ כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א ~

לרגל השמחה השרויה במעון קדשו בהולדת הנכדה בת לחתנו הרה"ג רבי ישעי' טירנויער שליט"א למזל טוב

יהא רעווא שיוכח לשובע שמחות ורב תענוג ונחת דקדושה מכל יו"ח מתוך בריות גופא ונהורא מעליא עד ביאת גוא"צ בכ"א.

משובח, דתנן בשלש קופות של שלש סאין שבהן תורמין את הלשכה, והיה כתוב עליהן אב"ג לידע איזו מהן נתרמה ראשון, להקריב ממנה ראשון, שמצוה בראשון. אמצעי שקרא ארבעה משובח, דתניא אל מול פני המנורה יאירו (במדבר ח-ב), מלמד שמצדד פניהם כלפי נר מערבי, ונר מערבי כלפי שכניה. ואמר רבי יוחנן מכאן שאמצעי משובח. ואחרון שקרא ארבעה משובח משום מעלין בקדש ולא מורדין ע"כ. והנה ציון הוא המקום החשוב ביותר בעולם, ומעתה אם מציון נברא העולם, אז על כרחך דהראשון משובח, או האמצעי דציון אמצעיתה של עולם. אבל אי נימא דמצדדין נבראו, אם כן סיום הבריאה היה בציון, אם כן האחרון חביב ועדיף מכולהו.

ואיתא בגמרא (חגיגה יב) בשעה שברא הקדוש ברוך הוא את העולם, היה מרחיב והולך כשתי פקעיות של שתי, עד שגער בו הקדוש ברוך הוא והעמידו שנאמר (איוב כו-יא) עמודי שמים ירופפו ויתמחו מגערתו. והיינו דאמר ריש לקיש מאי דכתיב (בראשית לה-יא) אני אל שדי, אני הוא שאמרתי לעולם די ע"כ. וכתבו המפרשים (הובא בעין יעקב שם) דזהו רק למאן דאמר עולם מאמצעיתו נברא, ומשם מותח והולך לצדדין, על כן היה מרחיב והולך עד שגער בו הקב"ה והעמידו, אבל למאן דאמר דמן הצדדים נבראו עד שהגיעו לאמצעיתה, אם כן לא היתה יכולה להתפשט יותר ע"כ. (וכן הוא גם בשמנה לחמו דרוש לשבת פ"ב).

אמנם יש לומר, דאיתא בגמרא (גיטין נז) ששים רבוא עיירות היו לו לינאי המלך בהר המלך וכו'. אמר עולא לדידי חזי לי ההוא אתרא [הר המלך], ואפילו שיתין ריבוותא קני לא מחזיק. אמר ליה ההוא צדוקי לרבי חנינא שקורי משקירתו [דאמריתו ששים רבוא עיירות היו בהר המלך, והוא אינו מחזיק אפילו ששים רבוא קנים]. אמר ליה ארץ צבי כתיב בה (ירמיה ג-ט), מה צבי זה אין עורו מחזיק את בשרו, [נמשהופשט הוא כוץ ואין יכול לחזור ולכסותו בן], אף ארץ ישראל בזמן שיושבין עליה רווחא, ובזמן שאין יושבין עליה גמרא ע"כ. וכן יהיה לעתיד כדאיתא במדרש (ילקוט ישעיה תקנ) עתידה ירושלים להיות כארץ ישראל, וארץ ישראל ככל העולם כולו ע"כ. וכן אמרו (שהש"ר ז-י) עתידה ירושלים להיות מתרחבת בכל צדיה, ושערי ירושלים עתידין להיות מגיעין עד דמשק ע"ש. ואם כן הארץ של ציון בטבעה מתפשטת עד אין שיעור. ולכן גם למאן דאמר דמצדדין נברא העולם, כשהגיעו לאמצעיתה שהיא ציון, היה מתרחב והולך שתתפשט ירושלים כארץ ישראל, וארץ ישראל ככל העולם, עד שגער בו הקב"ה והעמידו.

והנה בתפארת יהונתן (פ' בראשית עה"פ ויקרא) כתב בטעם שהיה העולם מרחיב והולך, ואמרו (ב"ר ה-ח) למא נקרא שמה ארץ, שרצתה לעשות רצון קונה, כי סיבת מיתת בני אדם היא מצד חטא אדם הראשון, כי ביום אכלך ממנו מות תמות (בראשית ב-ז), ואם לא היה חטא, היו כל בני אדם חיים לעולם. ואמרו (שבת ל) עתידה אשה שתלד בכל יום ע"ש. ואם כן תוקטן הארץ להכיל את יושביה, ולכך רצתה הארץ תחלה להיות מתרחבת והולך, עד שגער בה הקב"ה היודע עתידות שיחטא האדם וימות, ושלא תלד אשה בכל יום, על כן אמר לעולמו די, שאין מהצורך להתרחב ע"כ. - ויש להוסיף, דבעת הבריאה שהתפשטה הארץ והגיע עד לאמצעיתה, אשר זהו מקום המקדש, שמאדמה זו נלקח העפר לבריאת האדם, על כן

שם באותו מקום נתעורר שאדם זה עתיד לחטוא, ויהא מיתה בעולם, ולא תלד אשה בכל יום, על כן גער ה' ואמר לעולמו די.

אמנם למאן דאמר שמציון נברא העולם, אם כן העפר שממנו נברא האדם, היתה הארץ הראשונה שנברא בעולם, כי תכלית כל הבריאה כולה הוא רק לצורך עבודת האדם, ולכן אמר הכתוב (תהלים קלט-ה) אחור וקדם צרתני, כי הגם שנברא האדם אחור למעשי בראשית ביום השישי, אבל העפר שממנו נברא היתה קדם לכל הבריאה, ושפיר אחור וקדם צרתני. (ועיין במדרש ויק"ר יד-א).

והנה בישמח משה (ריש פ' ויצא) כתב בשם ספר כבוד חכמים על אגדת ירושלמי (ברכות פ"ד סימן כב), לבאר הכתוב (תהלים נ-ב) א-ל אלקים ה' דבר ויקרא ארץ וגו', מציון מכלל יופי אלקים הופיע, שהתחיל הכתוב בשם אלקים ובשם הוי"ה, וסיים על ציון שם אלקים שהיא מדת הדין. דהנה אמרו חז"ל (ב"ר יב-טו) בראשית ברא אלקים, ולא אמר ברא הוי"ה, שבתחלה עלה במחשבה לבראותו במדת הדין, וראה שאין העולם מתקיים, הקדים מדת הרחמים ושתפה למדת הדין, והיינו דכתיב (שם ב-ד) ביום עשות הוי"ה אלקים ארץ ושמים ע"כ. (הובא ברש"י א-א). [ולכן שפיר התחיל הכתוב, א-ל אלקים הוי"ה דבר ויקרא ארץ, שמתחלה רצה לבראותו באלקים מדת הדין, וסיבבה במדת הרחמים, בשם הוי"ה ובשם א-ל, אשר חסד א-ל כל היום (תהלים נב-ג)].

ובדאי דמחשבות לבו קיים תמיד במקום התחלת הבריאה, רק אחר כך להתפשטות העולם גמרו בשם הוי"ה, ונמצא דמקום התחלת הבריאה קיים על פי המחשבה. וכיון דמציון נברא העולם, ונקודה הראשונה של הבריאה היתה מהאבן שתיה, על כן שם שולט המדת הדין, וזהו 'מציון מכלל יופי', שממנו הוכלל העולם, על כן 'אלקים הופיע', כי בראשית ברא אלקים, הנקודה הראשונה של הבריאה שולט בו שם אלקים מדת הדין. וזהו שנאמר (תהלים סח-ל) נורא אלקים ממקדשיך. ועל כן אמר יעקב מה נורא המקום הזה, אין זה כי אם בית 'אלקים' דייקא (בראשית כח-ז) ע"כ.

ובזה היה נראה לבאר מה שמצינו באדם הראשון שהתנהג ה' עמו במדת הדין עצום, אשר עבור חטא אחד נגזרה מיתה עליו ועל כל דורותיו, וחיי צער של בזיעת אפיק תאכל לחם, אשר לא מצינו עוד עונש כזה על חטא יחידי. אך בהיות שהאדם נברא ממקום השיתין, מעפר המזבח, שמכוון נגד התחלת הבריאה של העולם, אשר שם עלה במחשבה לבראו במדת הדין, שנשאר במקום זה עוצם הדין, על כן באדם כזה שכולו דין, גם העונש שלו הוא במדת הדין, כפי ראשית המחשבה.

והנה בפרקי דרבי אליעזר (פרק לה) מבואר על מה שנאמר אצל יעקב, ויקח מאבני המקום וישם מראשותיו (שם כח-יא), שישב יעקב ללקוט את האבנים ומצא אותן כולם אבן אחת, ושם אותה מצבה וכו'. מה עשה הקב"ה, נטה רגל ימינו וטבעה האבן עד עמקי תהומות, ועשה אותה סניף לכיפה, לפיכך נקראת אבן השתיה, שמשם הוא טבור הארץ, ומשם נמתחה כל הארץ, ועליה היכל ה' עומד ע"ש. ואם כן האבן שתיה מונחת

בתחתית עמקי התהום שתחת ההיכל. וזה עולה מתאים למאמרם שאבן ירה הקב"ה בים וממנה הושתת העולם.

וכיון שבתחלה עלה במחשבה לבראותו במדת הדין, אם כן האבן השתיה היא שורש הדין בארץ, וירה אותה בים של התהום, כי מים הוא חסד, ולכן מיכאל אפוסטרוף רבא דישאל הוא שר המים (פרע"ח שער הברכות), והקיף ה' את האבן במים, מעינות תהום רבה, כדי להגביר מדת החסד בעולם. ונראה דזהו שאמר הכתוב (תהלים לו-ו) צדקתך כהררי אל, משפטיך תהום רבה, אדם ובהמה תושיע ה'. והיינו דצדקות ה' גברו ורמו כהררי אל, והוא במה 'שמשפטיך תהום רבה', שהמשפט ומדת הדין, הקיפה בתהום רבה, שתהא מכוסה מכל הצדדים בחסד, ולכן 'אדם ובהמה תושיע ה'', גם בני אדם שהם דומים במעשיהם כבהמה מושיע אותם ה'.

וזהו הענין שהשיתין במזבח שמשם יורדין הנסכים, הם חלולין ועומדים עד התהום, כי ניסוך הקרבנות באים לכפר, וניסוך המים באה לרצות על המים, שאמר הקב"ה נסכו לפני מים בחג כדי שיתברכו לכם גשמי שנה (ראש השנה טז), וכיון שבתוך תוכו של התהום מונח האבן שתיה שורש הדין, על כן יורדת הנסכים עד התהום להמתיק הדין.

ובזה נבוא אל המכוון, במה שבירך יעקב את יוסף, בברכות שמים מעל וברכות תהום רובצת תחת, כי הנה בשמים יש מיימינים ומקטריגים על בני אדם, אך בשמי שמים יש מקומות שאין למלאכים רשות ליכנס שם אלא ה' בלבדו, וכדאיתא במדרש (איכ"ר פתיחתא כד) שאמר ה' למטטרון, אכנס למקום שאין לך רשות ליכנס ואבכה ע"ש. וכיון ששם אינו אלא ה', הרי ה' חנון ורחום, א-ל מלא רחמים שוכן במרומים, וממילא ההשפעה משם היא בלי גבול. ועל כן בירך אותו בברכות שמים 'מעל', ממקום שאין שם קיטרוג.

וכמו כן בארץ שורש הדין היא באבן שתיה שירה לתוך הים, אבל היא רובצת בהתהום מתחת, כדי להקיף הדין עם מים שורש החסד, ולכן בירך אותו בברכות תהום, שהוא חסד, אשר 'רובצת תחת', שהיא רובצת על האבן שתחת לה, שלא יתעורר הדין, וממילא יהא ברכתו בחסד עליון בלי מצרים.

*

ושוב אמר לו, ברכות אביך גברו על ברכות הורי וגו', תהיין לראש יוסף, ולקדקד נזיר אחיו (מט-כ). וברש"י הברכות שברכני הקב"ה גברו והלכו על הברכות שבירך את הורי. עד תאות גבעות עולם, לפי שהברכות שלי גברו עד סוף גבולי גבעות עולם, שנתן לי ברכה פרוצה בלי מצרים מגעת עד ד' קצות העולם, שנאמר (בראשית כח-ד) ופרצת ימה וקדמה וגו'. תהיין כולם לראש יוסף, נזיר אחיו, פרישא דאחיו, שנבדל מאחיו ע"ש. ובחתם סופר (רמד). כתוב, דאיתא במדרש שאמרו האחים כל עלמא עם דקיימא, פירוש כל עולם מחזיקים ידי העושר, גם יעקב הוריק כל הברכות לראש יוסף שהוא עשיר ע"ש.

ונראה בטעמו, בהקדם לבאר מה שלא מצינו ברכות האבות להבנים, אלא ביצחק, שאמר בעבור תברכך נפשי בטרם אמות (כו-ד), וכן ביעקב שבירך את בניו קודם מותו. ולא

מצינו באברהם שבירך את יצחק קודם מותו. ובתרגום יונתן (בראשית כה-יא) כתב, דכיון דלא רצה אברהם לברך את ישמעאל, על כן לא בירך גם את יצחק, שלא יהא ישמעאל נוטר לו איבה על הברכה ע"ש.

ויש לומר עוד, על פי מה שכתוב בתורת משה (ריש פרשת וישלח קכט). דלכאורה יש להבין, מה ראה יצחק לברך את עשו ולדחות את יעקב, הרי ידע כי ביצחק יקרא לך זרע (כא-ב), ולא כל יצחק (סנהדרין נט:), נמצא אחד מהבנים נדחה, והנה אף על פי שטעה בעשו וחשבו לצדיק, מכל מקום ביעקב לא היה ספק והיה תמיד בין עיניו יושב אוהל, אחוז מעשה אברהם, ואיך אפשר שהוא יהיה הנדחה. אבל זה עצמו היה טעותו של יצחק, כי ראה יעקב לא מש מאהל תורתו, אם כן זה לא יגיע לעולם למדרגת אברהם שדר בין רשעים, ואף על פי כן השיג מעצמו הבורא ב"ה, ולכן אינו ראוי לברכתו, אבל עשו ההולך בין גדודי רשעי עולם לסטים ועושים כל רע, אפילו הכי מעשר התבן והמלח, זה ראוי לברכת אברהם. והנה ה' יעץ לברך את יעקב בברכת אברהם, והברכה חלה עליו גם ברוך יהיה, אבל על כל פנים עדיין היה כלי חסר, שלא נסה לדור בין הרשעים ולעמוד בתמימותו בכל זאת, ובא עשו והשלימו, כי על ידי וישטום עשו את יעקב, ברח אל לבן וגר עמו עשרים שנה, ואחר כך ויבא יעקב שלם משם, כי רק זה היה חסר, ועל ידי גרמתו של עשו נשלם. והתחרה עמו ואמר, עם לבן גרתי ואחר עד עתה, ותרי"ג מצות שמרתי, ועתה נשלמה הברכה לגמרי ודפח"ח.

ובזה מובן היטב המשך הכתובים, ויקרא יצחק אל יעקב וגו', קום לך פדנה ארם ביתה בתואל וגו', ויתן לך את ברכת אברהם וגו' (כח-א). והיינו שאמר לו, הן אמת שברכתך, אבל עדיין אינך כלי לקבל הברכות של אברהם, כי עוד לא נסית ללכת בדרכיו, לכן קום לך פדנה ארם, לדור בין רשעים ולהחזיק שם בצדקתך, ואז אוכל ליתן לך את ברכת אברהם. - ומעתה מובן שפיר מה שלא מסר אברהם מה שבירך אותו ה', לבנו ליצחק, כי גם אברהם השיג שברכתו לא ראוי אלא למי שהתגורר בין רשעים, ועמד בנסיון ולא נכשל, לא כן יצחק איש צדיק יושב אהלים, הוא כלי חסר לקבל ממנו ברכה זו.

וכמו כן יעקב אבינו, כאשר רצה למסור ברכת אברהם והברכות שבירך אותו יצחק, ועוד יותר גם ברכות עצמו שגברו על ברכות הורי, ראה שכל בניו שבטי י-ה נתגדלו בין ברכיו, ולא משו מביתו כל הימים, אם כן אין להם הכלים לקבל ברכות אלו. לא כן יוסף, שבהיותו בן שבע עשרה שנה נבדל מאביו ומאחיו להמכר למצרים, ונתנסה שם מתחלה בנסיון העוני בין המצריים, ושוב נתעלה להיות משנה למלך, ודר שוב בין הרשעים בבית המלכות, ועמד שם בנסיון העושר, רק הוא ראוי לקבל אותה ברכה שנתברך בה אברהם, והברכה שנתברך יעקב, שגם הם נתנסו בנסיונות כאלו לדור בין הרשעים ועמדו בה, על כן ברכות אביך אשר גברו עוד יותר מברכות הורי, תהיין רק לראש יוסף, כי הוא לבדו הכלי המוכשר לזה, כי הוא נזיר אחיו, פרוש ומובדל מהאחים לדור בין הגוים ולהתנסות בכל הנסיונות הבאים עם זה, ועמד חי בצדקו לפני ה'.

וזהו שהקדים, בן פורת יוסף בן פורת עלי עין (מט-כב). אמר עליו בכפילא בן פורת יוסף, לרמוז על שני התקופות

שעברו עליו, הן בתחלה כשנתנסה במצרים בנסיון העוני, היה בן פורת בצדקתו ובקדושתו. וכמו כן אחר כך כשנתעלה להיות המשנה למלך, נשאר בן פורת עלי עין, גם כאשר עיני כל בני המדינה היו נשואות עליו, היה בן פורת, ולכן מגיע לו דייקא ברכות האבות.

*

ואמר עוד בברכתו, משם רועה אבן ישראל (מט-כד). וברש"י לשון נוטריקון, אב ובן, אבהן ובנין, יעקב ובניו ע"כ. ונראה במה שכלל האב והבן בתיבה אחת 'אבן' ישראל. בהקדם מה שמצינו שאמר יעקב ליוסף, ועתה שני בניך הנולדים לך בארץ מצרים, עד בואי אליך מצרימה, לי הם, אפרים ומנשה כראובן ושמעון יהיו לי (מח-ה). וברש"י בשרני שעתידים לצאת ממני עוד קהל ועמים (מח-ד), ואף על פי שאמר לי גוי וקהל גוים, גוי אמר לי על בנימין, קהל גוים הרי שנים לבד מבנימין, ושוב לא נולד לי בן, למדני שעתיד אחד משבטי ליחלק, ועתה אותה מתנה אני נותן לך (ב"ר פב-ד) ע"כ.

וכתב באור החיים הק' (שם מח-ה) דיש לנו לחקור למה הוציא יעקב את יוסף ממנין השבטים, כמו שמצינו שלא נמנה בכלל השבטים כי אם אפרים ומנשה, ולמה לא ימנה הוא גם כן, ויהיו י"ד שבטים עם לוי, כי ה' אמר אליו שיהיו ממנו ב' שבטים נוספים, לא שיעקב שם יוסף. גם צריך לדעת, מי אמר ליעקב כי ב' הגוים שאמר לו ה' שיהיו ממנו הם בני יוסף, ולא בני שאר בנין. אכן במה שנשכיל על דבר הבורא שאמר אליו בנבואה, גוי וקהל גוים יהיה ממך ומלכים מחלצין יצאו, פשט הדברים יגיד שעל יעקב הוא אומר שממנו יצאו, לא מבניו. אלא יש לדעת מאמרו ז"ל (זהר וישב קפב): כי יוסף הוא בחינת נפש יעקב, והוא שרמו הכתוב באומרו (לעיל לז-ב) אלה תולדות יעקב יוסף, והוא אומרו (תהלים עז-טז) בני יעקב ויוסף וכו'.

ועל פי הקדמה זו יתיישבו כל הדקדוקים, כי יוסף הוא בחינת יעקב, ובמדרגת אב לשבטים יקרא, כרשום גם כן באומרו בני יעקב ויוסף, וכפי זה כשאמר ה' ליעקב שיצאו ממנו עוד בנים, זה יעקב זה יוסף, ולזה לא הלביש הנבואה בשאר בניו, ולזה דקדק לומר שני בניך וגו' 'לי הם', פירוש במדרגת בני יעקב לא במדרגת בני בניו, ולזה הוסיף לבאר ואמר כראובן ושמעון, ומעתה הרי יוסף במדרגת אב כיעקב, ואין האב נמנה עם הבנים בגדר אחד, כמו שאין יעקב נמנה עם השבטים ע"כ. ואם כן יש ליוסף שני תוארים שעולים יחד, שהוא בן יעקב, וגם הוא האב עצמו, כי הוא יעקב עצמו. ולכן קראו יעקב בשם 'אבן' ישראל, אב ובן, כי במדרגתו הוא שניהם יחד, מדרגת האב עצמו, וגם בנו. ולכן נרמז זאת בתיבה אחת, כי בדרך כלל האב והבן נפרדים, לא כן יוסף הוא 'אבן' ישראל, אב ובן יחד.

ובמעם הדבר שיוסף היא בחינת נפש יעקב, יש לומר כי מצינו ביוסף בעת שהיה לו הנסיון בבית פוטיפר, אמר הכתוב (לט-יא) ויהי כהיום הזה ויבא הביתה לעשות מלאכתו, ואמרו חז"ל (סוטה לו:) לעשות צרכיו עמה נכנס, אלא שנראית לו דמות דיוקנו של אביו וכו' ע"ש. ויתכן לומר כי לא רק בדמיון נדמה לפניו דיוקנו של אביו, אלא ידוע מספרים הקדושים כי לפעמים נותנים להאדם ניצוץ מנשמת צדיק שיסייע לו לעבוד את ה', והיא נקראת בחינת עיבור נשמה. וכמו שאמרו (שבת קד.) הבא לטהר מסייעין אותו, ואיתא בזהר הקדוש (ו"ח בראשית יד.) מאי סיוע יהבין ליה, אלא ההוא נשמתא קדישא למדחי ליה סמיך, דיהבין ליה לסייע ליה בעלמא דין ובעלמא דאתי ע"כ. ובתפארת שלמה (ר"פ ויחי) כתב דלפעמים מתעבר באדם נשמה גבוה, ועומד בעזרו להוסיף כח וחיל בעבודת הבורא, וזהו הבא לטהר מסייעין אותו, פי' הנשמות האלו מסייעין אותו לעבודת הבורא. וכן אמרו (ירושלמי פסחים י-ה) המתחיל במצוה אומרים לו גמור, מי הוא האומר לו, אך הנשמות האלו אשר קנה, הם המעוררים אותו ואומרים לו גמור ע"ש.

וכמו כן בעת שבא ליוסף נסיון זו, והיה זאת למעלה מכחותיו, ניתן לו חלק מנשמת יעקב לסייעו שיוכל לעמוד בו. ועל זה כווננו שנראית לו דמות דיוקנו של אביו, היינו שבא יעקב בעיבור נשמה ליוסף. ולכן שפיר הוי יוסף בחינת יעקב עצמו, כי ניצוצי נשמת יעקב הם בתוכו. - וזהו שאמר יעקב, ועתה שני בניך הנולדים לך בארץ מצרים, 'עד בואי אליך מצרימה', שהוצרכתי לבוא אליך למצרים לסייע לך שתוכל לשמור את זרעך בטהרה, ומאז יש בתוך נפשך ניצוצי נשמת, לכן בנים אלו 'לי הם', הם בני ממש, כראובן ושמעון יהיו לי.

*

ולכן קודם שנכנסים לימי השובב"ים שהם ימים מסוגלים לתיקון הנפש, שלא יתיימש האדם מכובד העבודה, על כן קורין לפני זה הפרשה של יוסף, להורות כי הבא לטהר מסייעין אותו, וכמו שבא יעקב בעצמו ליוסף בעת הנסיון שלא יכשל, ולכן אפרים ומנשה כראובן ושמעון יהיו לי, שהם נולדו גם מניצוצי נשמתו של יעקב. וילמוד מפרשה זו, כי הנסיונות שיש לאדם ממה שמתגורר אצל גויי הארץ, ושומר את עצמו שלא ללכת בדרכיהם, זה מעלה את האדם לרום המעלות, ולכן רק יוסף קיבל הברכות של כל האבות יחד, כי החזיק צדקתו וקדושתו גם בהיותו במצרים בערות הארץ, הן בדיוטא התחתונה בהיותו בבית הסוהר, והן כשנתגדל לדור בבית המלכות, שבו היה עומד במעלה יתירה יותר על כל אחיו. וכמו כן המקדש עצמו בהיותו מוקף בנסיונות הטומאות של זמנינו, הוא הזוכה להתעלות להיות כלי מחזיק ברכה, ולקבל ברכות האבות, נחלה בלי מצרים.

הגליון הזה נתנדב על ידי

מזה"ר ר' מרתני' בידערמאן הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו בהולדת בנו למזל טוב	הרב ר' אברהם צבי לייפער שליט"א לרגל השמחה השרויה במעונו בהולדת בנו למזל טוב	מזה"ר ר' יעקב יוסף לעפקאוויטש הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו באירוסיו בנו למזל טוב	הרה"ג ר' פישל לעווי שליט"א מנהל הישיבה קטנה לרגל השמחה השרויה במעונו בהכנס בנו לעול התורה והמצות
--	---	---	---